Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 43, Aralık 2019, s. 610-619

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.37806>

Dr. Öğr. Üyesi Salim DURUKOĞLU

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,

sdurukoglu@gmail.com

Selen PEKASLAN ÖZDAŞ

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana

Bilim Dalı, spekaslan@gmail.com

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ HAYVAN SEVGİSİ KAZANDIRMAYA DÖNÜK METİNLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Özet

Türkçe öğretiminin temelini oluşturan metinler, ulusal ve evrensel değerlerin edinilmesi adına önemli kaynaklardır. Sevgi ve merhamet duyguları bu değerlerin temelini oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda hayvana yönelik şiddet haberlerindeki ve istatistiklerindeki artış dikkate alındığında hayvan sevgisi edinilmesine yönelik metinler, öğrencilerin bu konuyu içselleştirmesine yardımcı olacaktır.

Türkçe ders kitaplarındaki hayvan sevgisi konusuna yer veren metinlerin incelenmesi, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Doküman analizi yöntemi ile yapılan çalışmada 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılları için hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarından her sınıf düzeyinde bir Türkçe kitabı incelenmiş, incelenen kitaplarda yer alan toplam 292 metinden hayvan sevgisinin yer aldığı metin sayısı 7'dir. 2017-2018 yılında 5. ve 6. sınıf düzeyinde ikiser, 7. sınıf düzeyinde bir metin bulunmakta, 8. sınıf düzeyinde ise hayvan sevgisi konusunda metin bulunmamaktadır. 2018-2019 yılında 5 ve 6. sınıf düzeyinde birer metin bulunurken 7 ve 8. sınıf düzeyinde ise hayvan sevgisi üzerine yazılan metin bulunmamaktadır. Metin sayısında azalma gözlenmiştir. Hayvan sevgisi konusunun sadece 5 ve 6. sınıf düzeyinde kalmaması, metinlerin daha dikkatli hazırlanması ve metinlerin sayısının artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayvan sevgisi, hayvan hakları, ortaokul Türkçe ders kitabı.

A REVIEW OF TEXTS WRITTEN ABOUT ANIMAL LOVE IN SECONDARY SCHOOL TURKISH TEXTBOOKS

Abstract

Texts form the basis of teaching Turkish. They are important resources for learning national and universal values. Feelings of love and compassion are the most important values. Especially in recent years, there has been an increase in the news and statistics of violence against animals. With this in mind, texts on animal love will help students to care about this issue.

The aim of this study is to examine the texts about love of animals in Turkish textbooks. Document analysis method is used. A textbook from each of 5th, 6th, 7th and 8th grade textbooks published in 2017-2018 and 2018-2019 academic years has been examined. Of the 292 texts in reviewed books, 7 of them are about the animal love. In 2017-2018, there are two texts in the 5th and 6th grades, one text in the 7th grade, and no text about the love of animals in the 8th grade. In 2018-2019, there is a text on grades 5th and 6th and there is no text about love of animals in grades 7th and 8th the number of texts is fewer than the previous year. This issue should not remain at only 5th and 6th grade level. It was concluded that the texts should be prepared more carefully and the number of texts should be increased.

Keywords: Animal love, animal rights, secondary school Turkish textbook.

1. Giriş

“Hayvan haklarını koruyan yasalara gerçekten ihtiyaç var mıdır? Varsa bu ihtiyaç neden doğmaktadır? Basında, sosyal medyada ya da çevremizde şahit olduğumuz, hayvanlara yönelik şiddet ve tecavüzler, yasaların varlığını desteklemekte midir? Hayvanları sevmemek bir kusur mudur ya da bu durum onlara karşı üstünlük kanıtlamaya çalışan şiddet olgusunu doğurur mu? Bastırılmış, sindirilmiş cinsel dürtüler durumu haklı çıkarır mı?”

Yukarıda sıralanan sorulara çok daha fazlası eklenebilir. Günümüzde yaşanan olaylara da her gün bir yenisi ekleniyor. Olay yaşandıktan sonra kişiyi cezalandırmak yerine, olayın gerçekleşmesini engellemek, eğitim anlayışı içerisinde yapılması gereken en doğru yöntemdir. Hayvanlara yönelik şiddet, zorbalık, yaşam haklarından mahrum bırakma ve tecavüz olaylarını gözlerden uzak tutmak ya da sürekli gündemde tutmak ve cezalandırmaktan öte yaşananların nedenlerini anlamak ve temeldeki problemi çözmek daha kalıcı sonuçlar doğuracaktır.

Okullarda, insan olmanın gereği olarak görülen değerlerin verilmesi, artık bir pazarlama yöntemi olarak kullanılmaya başlasa da, günümüzün en büyük sorunlarından biri duyarlı, vicdanlı, dürüst ve özdisiplin sahibi bireylerin yetişmesidir. Öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemek, temel ahlaki değerleri kazanmasını sağlamak, hem toplumun hem de fertlerin geleceği açısından yararlı olacaktır. Bu amaç, eğitim kurumlarının programlarını büyük ölçüde etkilemektedir.

Hayvan Hakları İzleme Komitesi (HAKİM), 2016 yılında Hayvan Hakları İhlalleri Raporu'nu yayınlamıştır. Bu rapora göre, insan menfaati ve keyfi için özgürlüğü kısıtlanan hayvan sayısı 1.505.382.472, işkenceye maruz kalan hayvan sayısı 8.216.506, beden dokunulmazlığı ihlali yaşayan hayvan sayısı 42.711.818 olarak açıklanmıştır. Bu rapor 2016 yılı verilerini içermektedir. Yapılan bu çalışma ile şiddet, zorbalık, özgürlük kısıtlama, tecavüz vakalarının da ne kadar endişe verici boyutlara ulaştığı görülmektedir. Hayvanların mal olarak değil, yaşamımızın bir parçası olarak görülmesi gerektiği sonucu burada da karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar hayatını kaybettiğinde “öldü” ya da “vefat etti” denilirken hayvanlar öldüğünde “telef oldu” denmesi de dil bilimsel açıdan bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Eğlence malzemesi haline gelen hayvanlar, sirkler ve hayvanat bahçelerinde kafesler içerisinde sergilenmektedir. Vahşi doğadan ve doğal yaşam alanlarından koparılan hayvanların kısıtlı alanlarda yaşamaya çalışması, onların hem psikolojik hem de fizyolojik olarak sağlıklarını olumsuz etkilemektedir.

“Elde edilen sonuçlar, ABD ve Birleşik Krallık'ta yapılan daha büyük çalışmalarla bulunanları desteklemektedir ve ev içi şiddete maruz kaldıkları bildirilen hanelerde hayvan istismarı birliği olduğunu göstermektedir.” (Gallagher, B., Allen, M. ve Jones, B., 2008: 658) Aile içi şiddet ile hayvan istismarı arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan bu çalışmada, ankete katılan ve şiddet mağduru olan kadınların % 57'sinin evcil hayvanlarının bir veya daha fazla istismar türüne veya istismar tehdidine tanık olduğu tespit edilmiştir. Bu istismarlardan beşinin evcil hayvanın ölümüyle sonuçlandığı da belirtilmiştir. Yapılan çalışmada şiddet mağduru olan kişilerin hanelerinde hayvan istismarı da olduğunu sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışmanın da ışığında belirtilebilir ki şiddet olgusunun hayvana şiddet ile kendini göstermesi ve ardından akran zorbalığı, kadına şiddet, kitlesel şiddet gibi boyutlara varması söz konusudur. Değişik şekillerde topluma yansıyan bütün şiddet görüntülerini ortadan kaldırmak yine eğitim aracılığı ile sağlanabilecektir.

Belirlenen yeni MEB (2018) Türkçe dersi öğretim programında “erdemler, milli kültürümüz, milli mücadele ve Atatürk, birey ve toplum, okuma kültürü, iletişim, hak ve özgürlükler, kişisel gelişim, bilim ve teknoloji, sağlık ve spor, zaman ve mekân, duygular, doğa ve evren, sanat, vatandaşlık, çocuk dünyası” başlıkları görülmektedir. Bu başlıklar altında işlenecek metinler, öğrencilerin beklenen bilgi ve değerlere sahip olmasını sağlamaktadır. En azından beklenti bu yöndedir. Belirlenen değerleri kazanan bir çocuğun yolda gördüğü bir kediye tekmelemesi, yavru bir köpeğin boynuna sıkı bir ip bağlayıp yerlerde sürüklemesi beklenen bir durum değildir. Eğer beklentilerin aksi yaşıyorsa belirlenen değerlerin içselleştirilmesi sağlanamamıştır. Bu durumda öncelikle ders kitaplarının incelenmesi gerekmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırmaya konu olan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı kaynakların analizini kapsamaktadır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2016:189)

Araştırma kapsamında 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim-öğretim yıllarında Malatya ilindeki ortaokullarda ders materyali olarak kullanılan toplam 8 adet 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabı incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaokullar için onayladığı ve dağıtımını yaptığı bütün Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan ve Malatya ilindeki ortaokullara dağıtımı yapılan toplam 8 ortaokul Türkçe ders kitabından oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

2017-2018 ve 2018-2019 yıllarında 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için hazırlanan Türkçe ders kitapları bir araya getirilmiştir. Toplam 8 kitapta yer alan hayvan sevgisi üzerine yazılan veya bu konuya değinilmiş olan metinler tespit edilmiştir. Tespit edilen metinlerde geçen konu ile ilgili kısımlar, gerekli değerlendirme yapılmak üzere tasnif edilmiştir.

2.5. Sınırlılıklar

Araştırma, 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan ve Malatya ilindeki ortaokullara dağıtımı yapılan 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan toplam 8 ortaokul Türkçe ders kitabındaki hayvan sevgisini konu alan metinlerle sınırlıdır.

3. Bulgular

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Hayvan Sevgisi

2017-2018 eğitim-öğretim yılı için hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'ndan çıkmış olan 5. sınıf Türkçe ders kitabında hayvan sevgisi ile ilgili olarak ilk olarak “Vatandaşlık Bilinci” temasında bulunan “Dük Oldu Hödük” adlı metin ile karşılaşılmaktadır.

“Hödük, köpek çiftliğinde doğmuştu. Anne kokusu ve sütüne doyamadan kafese atılmıştı. Çiftlikte o sırada başka cinslerde üç yavru köpek daha vardı. Çiş eğitiminden geçtiği için önce o satıldı.” (Karadağ ve Yazıcı, 2016:18)

Hayvanların kafeste kalması, özgürlüklerinin kısıtlanması, mal olarak işlem görerek alınıp satılması metnin ilk paragrafında değinilen bir sorun olarak göze çarpmaktadır. Metnin devamında beş yaşındaki kızlarıyla birlikte bir aile Hödük'ü satın alıp evlerine götürmektedir. Kafesin ardından camlı bir bölmede sergilenen yavru köpek artık küçük bir karton kutu ile birlikte küçük bir balkonda yaşamaktadır. Özgürlük alanı birkaç adım genişlemiş, diğer köpeklerden ayrılmış, gökyüzünü görebileceği bir alan sahibi olmuştur.

Doyumsuzluk duygusu ağır basan küçük kız, komşunun doğum yapan kedisinin de yavrusunu alınca köpeğin hayatı iyice zorlaşmıştır. Yavruyken iyi olan köpek, büyüklüğüyle göze batmaya başlamıştır. İlgisizlikle birlikte yalnız kalan köpek, balkonu kirlettiği için kendini kapının önünde bulmuştur. Ardından aile taşınmış köpeği de sokakta terk etmiştir.

“O günden sonra bir daha onları görmedi. Alt kattaki yaşlı kadın ve o sokakta oturmeyan genç kızdan başka akıl edip ona yiyecek veren de olmadı. O da çöp bidonlarını dolanıp, kedilerden kalan kırıntılarla idare etti.” (Karadağ ve Yazıcı, 2016:22)

Verilen metin, hayvanların, çocukların oyun arkadaşları olması, heveslerini alıp bir kenara atacakları oyuncakları olmaması beklentisini hatırlatmaktadır. Metin eleştirel bir anlayışla yazılmıştır. Ancak öğrencilerin, öğretmenlerinin rehberliğine ihtiyaç duyabileceği bir anlatım da söz konusudur. Metinde köpeğin acınası duruma gelmesine çocuğun gözünde kedi neden olmuş olacaktır. Baş belası ve tuhaf olarak nitelenen kedi yavrusunun bu şekilde tanımlanmasının köpeğin gözünden olduğunu belirtmek gerekmektedir. Anlatıcı bakış açısına sahip olduğundan tanımlamaları ve yönlendirmeleri yazarın yaptığı izlenimi doğmaktadır. Amaç bir hayvana yönelik sevgiyi kazandırırken diğerlerini karalamak olmamalıdır. Verilen metin, sorumluluk duygusu ve hayvanlara yapılan duygusal şiddetin belirgin örneklerinden biridir.

5. sınıflar için hazırlanan bir diğer metin doğa ve evren teması içerisinde yer alan “Balık Adamlar” adlı metindir. Metin tam olarak hayvan sevgisi üzerine kurulu olmasa da önemli noktalara değinmektedir. Tombul adlı balık bir sabah dalgıçlarla karşılaşır ve çok korkar. İnsanlara daha aşına olan Beyaz Yunus ona korkmamasını söylemiştir. Tombul zamanla dalgıçlara alışmış ve Beyaz Yunus da ona su altı kamerası, belgeseller hakkında bilgiler vermektedir. Ardından dalgıçlar yanlarından ayrılır ve metin biter.

“Tombul, ‘Bilmem.’ dedi. ‘Balık adam da neymiş?’

Beyaz Yunus yanıtladı. ‘Balık adamlar, su altı yaşamını inceleyen insanlardır.’

‘İnsan’ sözünü duyan Tombul, ‘Nee! İnsanlar mı?’ diye bir çığlık attı. İyi ki kaçmışız. Yoksa şu anda onların esiri olacaktık desene.’ dedi.

Beyaz Yunus bu sözlerin karşısında biraz üzölmüş gibiydi. ‘Onlara haksızlık ediyorsun.’ diye karşı çıktı. ‘Balık adamlardan bize kötölük gelmez. Gelse gelse iyilik gelir.’ ” (Karadağ ve Yazıcı, 2016:106)

Metinde, hayvanların esir edildiğı ve insanlardan korktuğı yönünde bir bilgi bulunmaktadır. Bunun kötü bir durum olduğı ve balık adamlar gibi çocukların da hayvanları esir etmek yerine onlarla oynayıp onları beslediklerinde hayvanların mutlu olacağı ve onlara yaklaşacağı hissi yaratılmıştır.

“Oltaya yakalanma korkusu olmadan karnını doyurmak mutluluk verici bir şeydi.” (Karadağ ve Yazıcı, 2016:108)

Bazen ilk söylemek istenen en son söylenir, metnin son cümlesi de bu duruma örnektir. Her an ölüm, işkence ya da esaret korkusu altında yaşamak bir canlı için en ağır psikolojik yüklerden biridir.

5. sınıf Türkçe kitabında hayvanlara yönelik farkındalığı arttıracak iki metin bulunmaktadır. Bu metinlerden biri oldukça belirgin bir anlatım taşımakta ancak “Balık Adamlar” metninde üstü kapalı olarak hayvanlara yönelik esaret ve şiddet algısına değinilmektedir.

6. sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda “Dünya ve Çevremiz” adlı ilk temada Çetin Öner’e ait olan “Gülibik” adlı öykünün kısaltılmış hali bulunmaktadır. Metin ayrıç içindeki kısa açıklama ile başlamıştır. “Onun çocukluğu boyunca bir tek oyuncuğı oldu: Bir horoz, gülibikli bir horoz!” (Bozkurt ve Canlı, 2017:16) Bu açıklamanın ardından Gülibik’in nasıl doğduğı, doğduğunda Gülibik’in annesinin koruma içgüdüsiyle çocuğı nasıl gagaladığı anlatılmıştır.

“Ben Gülibik’i yakalar, evin önündeki çardağa götürür, leblebileri avucumda yedirirdim ona. Gagası etime değdikçe gıdıklanırdım. Tüylerini okşar, parlatır, gagasına bulaşmış pislikleri temizlerdim.” (Bozkurt ve Canlı, 2017: 16) Metinde, bu içerikle hem hayvanlardan korkmamak, tiksинmemek hem de onların sorumluluğunun alınması gerektiği belirtilmiştir.

Gülibik sonunda büyüyüp ilk kez bir horoz gibi ötünce oyun arkadaşı çok sevinmiş ve sevincini ailesiyle paylaşmak istemiştir. Ancak annesi de babası da durumu umursamamış hatta babasından bir de azar işitmiştir. Ardından sevincini bir kömür parçasıyla duvarlara yazmış ve Gülibik’le konuşmuştur. Metin, burada bitmektedir. Kitapta çocuk ve Gülibik’in başından geçen maceralar ve dostlukları anlatılmaktadır, açıklaması ile metin sonlanmaktadır. Güzel bir dostluk hikâyesi olsa da aslında eserin sonunda Gülibik dövüştürülerek kanlar içinde kalmıştır. Horoz dövüşünden iyi para kazanılıyor, düşüncesi ile yola çıkan babası, kanlar içinde kalan Gülibik ve en iyi arkadaşını öyle izlemek zorunda kalan bir çocuk öykünün başka bir yüzünü oluşturmaktadır. İnsanların vahşetten beslenerek başka bir canlının zarar görmesi üzerinden para kazanması günümüzde de devam etmektedir.

“Vatandaşlık Bilinci” temasında yer alan “Hayvan Dostlarımız ve Biz” adlı metin, “Hayvanlarla zaman geçirenler, diğer insanlara göre daha mutlu, sakin ve sabırlı olurlar.” (Bozkurt ve Canlı, 2017:72) cümlesi ile başlamaktadır.

“Hayvanlara harcadıkları emek, zaman ve paraya burun bükülen, “Aman bir insanı bu kadar sahiplenip sevmezler!”, “Yazık, o parayı muhtaç birine harcasal!” diyenleri, bu sevgiyi küçük görenleri hiç dikkate almıyorum. Onların sevgisini demiyorum, çünkü emin olun bu tek taraflı değil, karşılıklı bir sevgidir. Bence tuhaf olan, hayvanlara duyulan sevgi ile insanlara duyulan sevgi arasında böyle bir karşılaştırma yapılması.” (Bozkurt ve Canlı, 2017: 72)

Hayvanları seviyoruz ve onlara yardımcı olmaya çalışıyoruz diye düşünerek diğer insanların yaşamlarını zorlaştırmamak gerektiği de metinde belirtilmiştir. Hayvanlara yemek verirken etrafı kirletmemek, yürüyüşe çıkardığımız köpeğimizin dışkısını ortada bırakmamak gibi durumlara dikkat çekilmiştir.

Öğrencilerin anlayabileceği sadelikte yazılan ve net bilgiler aktaran metinde, hayvan beslemenin hem güzel yanlarından bahsedilmiş hem de dikkat edilmesi gereken durumlar anlatılmıştır.

7. sınıf Türkçe kitabında 5. tema olan “Doğa ve Evren” temasında Sait Faik Abasıyanık’a ait Son Kuşlar adlı hikâyenin düzenlenmiş hali bulunmaktadır. Kuşların avlanmasını anlatan metinde, çocukların da bu duruma dahil oluşundan bahsedilmektedir. “bin tanesi iki yüz elli gram et vermeyen” kuşların, “çığırtkan” dedikleri kuşa yardım etmek için gelerek yakalandığı anlatılmaktadır. Bu şekilde avlanma günümüzde devam etmektedir. Satışından iyi para kazanılacağı düşünülen kuşlar ise yakalandıktan sonra satılmaktadır.

“Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz.” (Yıldırım, 2017:91) Şehirlerde artık kuş sesleri duymak hele bir kuş sürüsüne denk gelmek mümkün değildir. Deniz kenarlarında simitle kandırılmış martıların videoları dışında genellikle çöplüklerde gördüğümüz kuşlar yazarın çok da haksız olmadığını kanıtlamaktadır.

Özellikle 7. sınıflar için hazırlanan kitap, verilen tek metin ışığında düşünüldüğünde hayvan sevgisi açısından çok da yeterli görülmemektedir. 8. sınıf Türkçe kitabında hayvan sevgisine yönelik bir metin bulunmamaktadır.

2018-2019 eğitim öğretim yılı 5. sınıf kitabı incelendiğinde ilk olarak “Çocuk Dünyası” adlı temada yer alan “Ben Bir Çınar Ağacıydım” adlı metinde hayvan sevgisi konusuna değinildiği görülmektedir. Bu metin, aslında genel yapı itibari ile ağaçları korumak konusunda örnek bir metin olmakla birlikte çınar ağacının ağzından anlatılan olaylardan oluşmaktadır. Yaşanan olaylardan birinde ağacın üzerine yuva yapan bir kuş anlatılmaktadır.

“Bir gün, bir kuş geldi, gagasında taşıdığı kuru otlarla en yüksek dallarımdan birinin arasına yuvasını yaptı. Yumurtladı. Yumurtalarının üstünde yatarak civciv çıkardı. Sabah akşam yavrularına yem taşıdı. Arılar, kelebekler, gelinböcekleri, mavikızböcekleri zaman zaman yapraklarıma kondular.” (Aktaş ve Bayram, 2018:20)

Bu açıklamanın ardından yaşananlar, hayvanlara yönelik acımasız yaklaşıma örnek olacak şekilde verilmiştir.

“Bir ikindi üzeriydi. Elinde lastik sapanı bulunan bir çocuk geldi yanıma. Çocuğun gözleri hep yukarıdaki dallarımdaydı. Yuvadaki yavrular ağızlarını açmış anne kuşu bekliyordu. Nihayet anne kuş uçarak geldi. İlk bir başka dala kondu. Yukarıya bakan çocuk, elindeki sapanın lastiğini sündürüp bıraktı. Anne kuş dönerek asfalt yolun üstüne düştü. Lastik sapanlı çocuk, vurduğu kuşu cebine koyarak kaçıp gitti. O anda bütün dallarımdan kurduğunu, yapraklarımdan döküldüğünü, gövdem yandığını sandım. Yem bekleyen yavru kuşlar ağızlarını açıp açıp kapattı. Hiçbir şeyin farkında değildiler. Anne kuş gidince kendileri de aklıktan ölecekti.” (Aktaş ve Bayram, 2018:20)

Zararsız bir yaşama çabası içerisinde olan bir hayvana verilen zarardan bahsedilen bu kısım, ağacın hissettikleriyle somutlaştırılmış ve ne kadar üzücü olabileceği yönünde açıklama yapılmıştır. Yaşanan bu olayın ardından başka bir çocuk gelip ağaca tırmanarak yavru kuşların bakımını üstlenmiştir. Ağaç bu duruma sevinerek olması gereken davranışın bu olduğunu okuyucuya hissettirmiştir.

6. sınıf Türkçe ders kitabında, “Doğa ve Evren” Temasında bulunan Beyaz Diş, adlı dinleme metninde hayvan sevgisi konusuna değinildiği görülmektedir. Jack London’a ait olan eser, öncelikle özet olarak açıklanmıştır.

“Bir gün kardeşleri ve annesiyle yaşadıkları mağaradan dışarda gördüğü bir ışığı merak ederek çıkar ve ışığa doğru yürür. İnsanların olduğu bir kamp görür. Gri Kunduz adlı bir adama rastlar ve ona yaklaşır. Kendisine hırladığı için Gri Kunduz yavruya kızar ve ona vurur. Yavrusunun acı bağırıışlarını duyan anne kurt Kiche de kampın olduğu alana gelir. Gri Kunduz hem anneyi hem de yavruyu yakalar.” (<http://www.eba.gov.tr/ses/dinle/>)

Yavru bir kurdun insanlarla karşılaşması, onlar tarafından yakalanıp evcilleştirilmesini anlatan eserin özetinde bile yavru bir kurda uygulanan şiddet göze çarpmaktadır. Bir süre sonra yaşamaya alıştığı kamptaki insanlar köpeklerle zarar vermeye başlar ve Beyaz Diş kamptan kaçır. Tekrar vahşileşir. Burada insanların evcilleştirdiği hayvanlara da zarar verdiğini görmekteyiz.

“Kampına tekrar döndüğünde efendisiyle başka bir yere giderler. Burada Smith adında birisi Gri Kunduzu kandırarak Beyaz Diş’in yeni sahibi olur. Amacı Beyaz Diş’in vahşiliğinden

yararlanarak onu dövüş köpeği yapmaktır. Amacı Beyaz Diş'i daha vahşi hale getirmek olan Smith, Beyaz Diş'e sürekli kötü davranır, ona işkence eder.” (<http://www.eba.gov.tr/ses/dinle/>)

Para kazanmak ya da vahşi duyguların tatmini için hayvanları dövüştüren insanların metinde yer aldığı görülmektedir. İşkence ve kötü davranışa maruz kalan hayvanlar gerçeğine değinilmiştir. Metnin devamında Scott isimli, merhametli bir adam bu durumu fark ederek Beyaz Diş'i alır. Burada Beyaz Diş iyileşir. Metnin özeti burada bitmekte ve bu aşamadan sonra olan olaylar anlatılmaktadır. Bu aşamaya kadar olan süreçte bile insanların hayvanlara yönelik yanlış tutum ve davranışları görülmektedir.

Metnin devamında Beyaz Diş'in yeni sahibine alışmaya çalışması, vücudunda ve ruhundaki yaraların zamanla iyileşmesi anlatılmaktadır. Yeni sahibinin ona gösterdiği sevgiye karşılık o da ona zorla öğretilen zarar verme duygusundan sıyrılmaya başlamaktadır. Bu metin insanlarla hayvanlar arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğinin, sabır ve sevgi ile bir canlının hayatının nasıl değişebileceğinin gösterildiği bir metindir.

İnceleme için seçilen 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, hayvan sevgisine yönelik metin bulunamamıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Eğitim hayatının en temel okuma metinleri ile karşılaşan çocuk, belli değerleri öğretmen de yönlendirmesi ile kazanır. Bu değerlerle tanışan çocuk, sosyal ve aile hayatında sevgi, saygı, hoşgörü, adalet gibi değerlerin önemini hissedecektir. Karşılık beklemeden merhamet göstermek ya da sevmek, hayvan sevgisinin temel duygularını oluşturacaktır. Bu durum, çocuğun duygusal gelişimini de tamamlayacaktır.

Sevgi, bir çocuğun kazanabileceği tüm değerlerin en temel noktasıdır. Kendisini, ailesini, arkadaşlarını, yaşadığı ortamı, doğayı, hayvanları ve yaşamayı sevmeyen bir çocuğun sınavlarda sağladığı başarı tam bir başarı sayılamayacaktır. Sınav odaklı sistemlerde bu durum hemen göze çarpmasa da iş ve aile hayatındaki etkiler ilerleyen yıllarda kendini gösterecektir. Kişi, eşine saygı duymayan, çocuklarına karşı zorbalık gösteren, çevresindeki herkesi düşman olarak gören, çalışma arkadaşları tarafından idare edilmesi gereken biri olarak yaşamına devam etmek zorunda kalabilmektedir.

Isaac Bashevis Singer, söz konusu hayvanlar olunca bütün insanların birer Nazi olduğunu söylemiştir. Hayvanların yaşadığı şeyi ise “Sonsuz Treblinka” olarak belirtmiştir. Burada yapılan atıf Treblinka Toplama Kampı'na yöneliktir. Bu Nazi kampı, 1942 yılında Polonya'da kurulmuş olup yaklaşık olarak 850.000 kişinin ölümüne neden olmuştur. Bu sözle sonsuz bir kıyımdan bahsedilmiştir. Bu durumun önüne geçmek adına, çocukların karşılaştığı metinlerin sevgiye atılan bir adım olması gerekliliği doğmaktadır.

Toplamda incelenen sekiz kitaptan üçünde hayvan sevgisi konusuna hiç değinilmediği tespit edilmiştir. İncelenen metinlerin çoğu 5 ve 6. sınıf ders kitaplarında bulunmaktadır. 8. sınıf kitaplarında bu konuya hiç yer verilmemiştir. Oysaki sevgi ve merhamet her yaşta ihtiyaç duyulan hislerdir.

Toplamda incelenen 8 kitapta bulunan 292 metinden hayvan sevgisinin yer aldığı metin sayısı 7'dir. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı için hazırlanan kitaplar incelendiğinde 5 ve 6. sınıf düzeyinde ikişer metin, 7. sınıf düzeyinde bir, 8. sınıf düzeyinde ise hayvan sevgisi konusunda metin bulunmadığı görülmüştür. 2018-2019 eğitim-öğretim yılı için hazırlanan

kitaplar incelendiğindeyse 5 ve 6. sınıf düzeyinde birer metin, 7 ve 8. sınıf düzeyinde ise hayvan sevgisi üzerine yazılan metinlerin olmadığı görülmüştür.

Tablo 1. 2017-2018 ve 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılları Türkçe Ders Kitaplarında Hayvan Sevgisi Konusundaki Metinlerin Dağılımı

	2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı Metin Sayısı	2018-2019 Eğitim- Öğretim Yılı Metin Sayısı	Toplam
5. Sınıf	2	1	3
6. Sınıf	2	1	3
7. Sınıf	1	-	1
8. Sınıf	-	-	-

Geçen bir yıllık süreçte metin sayısında azalma gözlenmiştir. İncelenen metinlerin %2.4'ünü oluşturan hayvan sevgisi konusu, zaten yetersiz sayıda metin içerirken zamanla yaşanan düşüş, durumu daha da olumsuz hale getirmiştir.

Metinlerin genel olarak hayvan sevgisine değinmesi, çocuklarda farkındalık yaratmaya yönelik açıklamalar barındırması bu değerin aşılması yönünden güzel bir sonuç olmakla beraber bazı metinlerin içeriklerinin daha dikkatli hazırlanması gerektiği de göze çarpmaktadır. Bir hayvana duyulan sevgi kazandırılırken başka hayvanların düşman gözüyle görülmemesini sağlaması adına metinlerin daha dikkatli hazırlanması gerekmektedir.

Hayvanların koşulsuz ve saf sevgiyi temsil ettiği unutulmamalı ve doğadaki dengeyi sağladığı belirtilmelidir. Bu ilişkiye dikkat çekecek metinlere de yer verilmesi, hayvana yönelik şiddet olgusundan uzaklaşılmasını sağlayacak algıyı ön plana çıkaracak metinlerin bulunması gerekmektedir. Bu metinlerin seçiminde çocuğa görelik ilkesi de göz önünde bulundurulmalıdır.

Hayvan sevgisi konusunun sadece 5 ve 6. sınıf düzeyinde kalmaması, metinlerin daha dikkatli hazırlanması ve metinlerin sayısının artırılması, özgün ve yeterli hale getirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

Abdullah, E. (2015). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine çevre bilinci ve hayvan sevgisi kazandırılmasında kolaj tekniğinin kullanılmasının etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Aktaş, E. ve Bayram, B. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı. Ankara: Özgün Matbaacılık.

Ateş, N. (2005). Hayvan besleyen ve beslemeyen çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Bor, A. (2007). Kur'an'a göre hayvan hakları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Çalışkan, N., Aslan, M. ve Aslenderen, M. (2014). Empati ve hayvanlarla iletişim. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1/1, 29-42.

Doğan, B. ve Gülüşen A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6–8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 1- Sayı 2

Elektronik Bilişim Ağı (EBA) (2019). Beyaz Diş. <http://www.eba.gov.tr/ses/dinle> adresinden 11.02.2019 tarihinde alınmıştır.

Gallagher, B., Allen, M. ve Jones, B. (2008). The official journal of veterinary Ireland, the representative body for the veterinary profession in Ireland. Irish Veterinary Journal 61(10): 658–667.

Kemer, N. (2016). Sinemada hayvanların kullanımı ve etik ile hayvan haklarının gündeme getirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

MEB (2018). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) 11. 02. 2019 tarihinde <http://www.mufredat.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır.

Özkul, T. vd. (2013). Türk toplumunun hayvan hakları kavramına yaklaşımının belirlenmesine yönelik bir araştırma: II. hayvanları korumaya, hayvan hakları sorunlarına ve bölgesel farklılıklara yönelik tutum analizi. Kafkas Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 19/2, 199-202.

Özkul, T. vd. (2013). Türk toplumunun hayvan hakları kavramına yaklaşımının belirlenmesine yönelik bir araştırma: III. hayvanları korumaya, hayvan hakları sorunlarına ve bölgesel farklılıklara yönelik tutum analizi. Kafkas Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 19/3, 365-369.

Ürgüplü, G. (2013). Derin ekoloji bağlamında kentte sokak hayvanlarıyla birlikte yaşamak olgusunun incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

İncelenen Kitaplar

Bozkurt, B. Ü. ve Canlı, S. (2017). İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı. Ankara: Başak Matbaa.

Erdal, N. (2017) İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı. Ankara: Dörtel Yayıncılık.

Erdem, İ. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı. Ankara: Devlet Kitapları.

Karadağ, Ö. ve Yazıcı, N. (2016). Ortaokul ders kitabı Türkçe 5. sınıf. Ankara: Devlet Kitapları.

Kaya, B. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7 ders kitabı. Ankara: Dersdestek Yayıncılık.

Şekerci, Y. (2018). 6. sınıf ortaokul Türkçe ders kitabı. İstanbul: Eksen Yayıncılık.

Şenses, F. (2017). 8. sınıf Türkçe ders kitabı. Ankara: ADA Matbaacılık.

Yıldırım, R. (2017). İlköğretim Türkçe 7 ders kitabı. Ankara: Ez-De Yayıncılık.